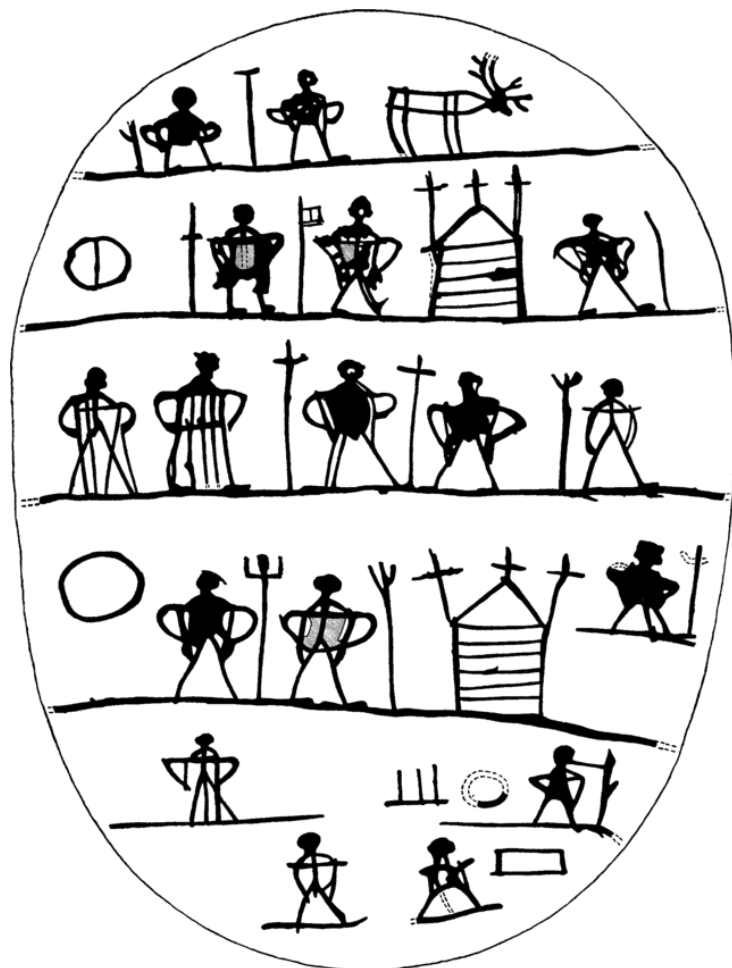

SLÆDESPORET

Nr. 38

September 2014

11. årgang

Knud Rasmussen Selskabet

Indholdsfortegnelse

Giv mig vinter giv mig hunde.....	41
Et møde med Nunamiut	47
Tupilak.....	50
Avas smukke datter	53
Kilaasi`s polar fortællinger.....	58

Her i år er det 10 år siden Knud Rasmussen Selskabet blev stiftet. Det fejrer vi med forskellige arrangementer. Den 16. august bragte vi en hyldest til Knud Rasmussen ved dennes grav på Vestre Kirkegård. Der blev lagt 2 kranser af henholdsvis Knud Rasmussens barnebarn Knud van Hauen og K'avigarssuaks barnebarn Karoline Madsen. Grønlandskoret Aavaat sang 4 stemningsfyldte sange. Begivenheden fik en overmåde flot omtale i Sermitsiaq, ligesom der også var en beskrivelse af selskabet og vores virke. Som det fremgår af vedlagte meddelelse her i "Slædesporet" følger vi op på denne heldige begivenhed med endnu 2 arrangementer - nemlig Kaffemik på Gubben og en hel dag med foredrag om Knud Rasmussen og arven efter ham på Nationalmuseet. I næste nummer af Slædesporet kommer en beskrivelse af alle disse begivenheder.

Forside: Samen Anders Poulsens noide tromme. Forside skinner er bemalet med tegn og figurer med rød farve udvundet af ellebark. I 1691 beslaglagte retten i Vadsø trommen der året efter blev sendt til Kunstammeret i København. Anders Poulsen blev myrdet i fængslet hvor han sad anklaget for hekseri.

De i artiklerne fremsatte synspunkter er forfatterens egne og dækker ikke nødvendigvis Knud Rasmussen Selskabets synspunkter.

Eftertryk af artikler kun med forfatterens tilladelse
Layout og tryk: Hans Christian Heickendorf

Oplag: 300 eks.

ISSN 1603-9246

Giv mig vinter giv mig hunde

Af Ole Gamst-Pedersen

Et udsagn fra en velkendt polarhelte, men også et ønske der stadig gælder for mange i Knuds grønlandske fødeby Ilulissat, som den jo hedder i dag.

Men både vinteren og grønlandshunden har trange kår i disse tider, så lidt om dette, Knuds mindesten og mit møde med polarhelten, på de næste siderplus også noget om de for længst smeltede slædespor, altså om Knuds og ubeskedent også om mine mere ydmyge og slingrende

Den grønlandske Mindesten for Knud Rasmussen står selvfølgelig placeret i Ilulissat og oven i købet på en klippekold tæt ved havnen. Og hvis man kigger nærmere efter, kan man se, at der på et tidspunkt er boret adskillige huller i fjeldet omkring selve mindestenen. Hvis man så også studerer gamle billeder tilbage fra ca. 1840 ser man at Dannebrog vejer fra en imponerende flagstangskonstruktion, fra samme klippekold.

En flagstangskonstruktion, mægtig til den oprindelige ved Knuds mindesten, kan man stadig se oppe på toppen af Julifjeldet, som ligger lige ved siden af Knuds fødeby som i dag er indrettet til museum. Og historien om hvorfor der blev opkaldt et fjeld i midten af Ilulissat efter stakkels Julie er dramatisk, men skal ikke fortælles her.

For øvrigt så hed museet indtil for nogle år siden Knud Rasmussen museet, men hedder i dag "bare" Ilulissat bymuseum. Man laver faktisk ikke så meget stads ud af Knud mere og hans fødselsdag bliver mig bekendt kun fejret i Ilulissat af undertegnede og nogle andre slædekørere, altså med en god middag og så et 3 foldigt leve for fødselaren, oppe fra

mindestenen.

Nå, men jeg vil starte med, nogle navlebeskuende strøtanker, lidt tankespind og en smule fakta fra den nærmeste nabo til Knuds mindesten.

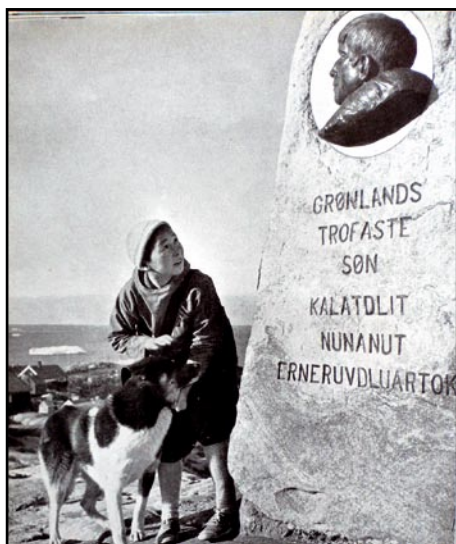
Mindesten blev rejst i år 1935 og om vinteren er den nederste del af Knuds mindesten farvet festlig gul. Grunden til "misfarvningen" er at, når mine slædehunde kan se deres snit til det, respektløst løber op til mindestenen for at lette ben.

Jeg tager min del af ansvaret men tænker at Knud, i sin polarhimmel smiler og synes at koloreringen er helt i orden.

Første gang jeg krydsede "slæde" spor med Knud var da jeg blev konfirmeret i Sct. Johannes kirke på Nørrebro i København. Knud blev konfirmeret i selvsamme kirke, da han jo i sin ungdom en tid boede på både Nørrebrogade og Fælledvej, bare få minutters gang fra kirken.

Den vinter jeg selv sled buksebagen på kirkens hårde bænke til konfirmationsforberedelserne, må jeg med skam melde, at jeg var aldeles uvidende om Knuds eksistens. Og hans 5. Thule ekspedition lå ikke på den langhårede konfirmandens gavebord der i 1968. Men min far var præst i kirken, så der havde jeg et faderligt skæbnefællesskab med Kunnunuaq.

I mit hjem på Nørrebro var Grønland trods alt tydeligt til stede, for min mor havde sejlet med læge båd op langs vestkysten og undersøgt utallige grønlandske høreskader fremkaldt af både hyppige mellemørebetændelser men også prægtige knald fra 30-06'ere. Så da jeg 1988 blev turguide for vandreturister i Sydgrønland, var der ingen i familien der

Billed fra bogen Mikisog. Fra filmen Hvor bjergene sejler 1954

rystede opgivende på hovedet. Grønland var nærværende på bedste vis, og på væggen i mine forældres præste og lægebolig på Sct. Hans Torv, hang der som en selvfølgelighed billeder udført af min mors gode grønlandske kunstner ven: Hans Lyngé.

I de år, hvor jeg brugte somrene som turistguide for dansk vandrelaug, Green tours og senere Grønlands Rejsebureau, blev Knuds og også Freuchens mange bøger nærlæst og drømmen om selv at komme på slædefærd begyndte at modnes. Når det gik hedest til drømte jeg mig selv på slædefærd fra Ilulissat til Thule, men hvordan skulle den temmelig langhårede Københavner knøs lige gribe den an?

Man kunne jo gøre det på den lette måde, altså booke sig ind på en turist tur med lokal slædefører og så lade ham om besværet, eller man kunne gøre det på den lidt mere bøvelede måde, som min gode veninde, grønlandske journalisten Lone Madsen rådede mig til:

Ole ... du skal da bare flytte til Nordgrønland og så se at få dig nogle hunde og så er du efter 3 år næsten fuld befaren slædehundebetvinger, altså hvis du lægger dig i selen!

Så tak for det gode råd Lone.

For Lone vidste besked om Grønland og livet der. Hun krydsede lige indlandsisen sammen med Inge Mortensen på ski, og hun kørte fra Kaanaatsiaq, i den sydlige del af Diskobugten, til Thule på hundeslæde hele 2 gange og så slap hendes livs held ellers op på en kajakfærd i Østgrønland.

I 1995 foreslog jeg min grønlandske Nuuk-kone, at vi skulle op og bo i en bygd i Upernavik kommune og der blev straks foruroligende stille i det lille hjem i Hellerup.

Nogle dage efter meddelte min kone Thrine mig, at hun havde fundet et hus til os i Ilulissat.

”Der er en fin udsigt ud over Diskobugten fra klippeknolden og vores nærmeste nabo er et mindesmærke for Kununnguaq” reklamerede hun.

Og med så fint naboskab kunne Ilulissat vel nok lige slæbe af, tænkte jeg. Men det lidt underlige ved historien er, at jeg som ca.10-årig fik en boggave og på en af siderne var der afbilledet af en grønlandsk knægt sammen med en slædehund, stående lige op ad Knuds mindesten. Det sort/hvide foto satte sig uudslettelige spor i mit barnesind. En kæk dreng og hans trofaste grønlandske slædehund og nu står jeg ind imellem på samme sted, sammen med min bas (Alpahan) og kigger ud over Diskobugten.

Bogen er for øvrigt produceret i 1954, i forbindelse med optagelsen af en film med titlen: Hvor isfjeldene sejler ...og 54 var også det år jeg blev født.

Så nu er vi på knap 20. år et hushold på 14 sjæle på matriklen. Altså konen og jeg plus vores 12 slædehunde af solid, firkantet

grønlandsk herkomst, som alle står tøjret rundt om huset.

I alle årene har jeg spændt hundene for slæden og kørt igennem en by der har vokseværk og hvor der efterhånden kører rigtig mange firhjulstrukne biler rundt. Jeg er ved at være en ganske erfaren slædekører og føler mig godt hjemme og tryk i vinterfjeldet, men turen igennem Ilulissat er en gyser. De mange biler kører af sted i høj fart og næsten hvert år er der slæde-ekvipager der bliver ramt og menneskeknogler der brækker, og det på trods af at hundslæder har forkørselsret og at der i grønlandske byer er en generel fartbegrænsning på 40 Km/t. Så jeg frygter ikke vinterfjeldet men byen og dens taxachauffører, og hvordan mon Knud ville have taklet et hundslæde liv i 2013, tænker jeg ofte.

Men i Ilulissats bagland køre vi stadig i de samme slædespor som Knuds trak på sine træningsture i hans unge år. Vi rammer smerteligt de samme klippefremspring som han og mon vi bruger de samme eder og forbandelser som han brugte, når hundene ikke makker ret?

For man siger, at på slædefærd må selv præster bande og det vil ikke ligge dem til last når de står ved Sct. Peters portmen mon det også gælder for præstesønner, altså for så'n nogle som Knud og mig?

Global opvarmning?

Vinteren driller i disse år og bare en slæde tur til byggerne Qeqertaq eller Ikerasaq hvor Knuds onkel Carl Fleischer var udstedsbestyrer, er et næsten uoverskueligt projekt. Hav isen er stort set forsvundet og man er afhængig af båd transport en del af vejen hvis man vil nord på.

For 5 år siden kom der 3 slæder til Ilulissat fra Uummanaq, men de måtte tage den farlige tur op over indlandsisen for at komme

til Knuds fødeby. Unægtelig lidt af en omvej og selvom vi nu har GPS og satellittelefon, så kan vi jo stadig dumpe i gletsjerspalterne i indlandsisens udfordrende randzone.

Så vidt jeg ved, er det 14 år siden, at der var slæder fra Ilulissat der tog turen helt op til Thule og det var 4 danske her fra byen, så de lange slæde ture op og ned af kysten er ved at være historie, hvor smerteligt tanken end er.

Men slædekører fra Ilulissat er trods alt heldige, for de har et stort bagland at boltre sig i og den træning Knud opøvede her, har ganske givet været årsagen til at han var en dygtig slædekusk.

Bliver man oplært i slædekørsel i Ilulissat kan man både køre i uvejsomt fjeld og på hav is. Og selvom vi ikke har haft islæg af betydning foran byen i de sidste 12 år er isen stadig nogenlunde "sikker" og tyk inde i isfjorden bag byen. Slædekørere fra Ilulissat kan teknikken i både mod og nedbakke og som noget af det første lærere man at hundene også skal kunne gå/løbe bag slæden på nedkørslerne, hvilket jo er en position som godt kan være lidt uvant for en skabet slædehund der gerne vil fremad!

Hunden ruller sig sammen for at ligne en sten, så den kan narre sneen og kulden

Thrine skagler lige ud

Hvert år er der GM (grønlandsmesterskab) i hundeslædevæddeløb og det er stadigt stort at vinde den titel. De slædekørere der har kvalificeret sig kommer flyvende med deres hunde til den by hvor mesterskabet afholdes og transporten er gavmildt sponsoreret af Air Greenland.

Behøver jeg at fortælle at Grønlandsmestrene ofte stammer fra Ilulissat?

Den globale opvarmning driller os og jakkeklædte politikere fra USA og Europa kommer på visit for at konstaterer at den er "go nok". De indkvarterer sig på det mondæne 4 stjernede Hotel Arctic og flyver i energifråsende helikoptere ind til bræ kanten, der "tøende" trækker sig tilbage, inden de haster hjem til de bonede gulve i verdens hovedstæder.

For den lokale fisker/fanger betyder manglen på hav is, at han nu kan have jollen i vandet hele året og hans slædehunde står arbejdsløse i den lange vinter. For det er nu en gang lettere at sejle ud til isfjeldene og hellefiskene uden for byen, end at tage den strabadserende 20 km. lange tur på hundeslæde ind til fiskepladserne på isfjorden.

Så selvom jeg bemærker, at fiskerne ikke bare skødesløst afliver deres hunde, da de jo

samtidig tager afsked med en livsstil og nogle "gode venner", så bliver der færre og færre slædehunde i Grønland.

Min nabo Thomas, der som jeg også er født i 54, og som er en stovt, professionel fisker og fanger, kan nu i sin Pocajolle sejle hele året og hans hunde har ikke kørt en meter i 4 vintre. Men hundene beholder han og de fodres dagligt med bifangsten fra jollefiskeriet, og de er nogle af grønlands største og flotteste hunde. Ingen tvivl om at han kvier sig ved at aflive dem, for samtidig afliver han også en del af sin egen identitet som ægte fuldtidsfanger/fisker. En titel der stadig giver en vis status i Nordgrønland.

Da jeg i 1996 flyttede til Ilulissat sagde man for sjov at byen var beboet af 10.000 sjæle4000 mennesker og 6000 hunde..... Nu, i det herrens år 2013, er vi 5500 mennesker og der er 1979 hunde tilbage og de er fordelt som ca. 50% professionelle fisker/fangerhunde og 50% fritidskørere hunde. Mange af de "professionelle hunde" bruges også som transporthunde for turister der i månederne marts og april køre på 2-3 dages "ekspeditions ture" med byens djærve fiskere.

Og sådan må det vel være, for fiskeren synes nu en gang at det er lettere og mere rentabelt at køre rundt til fangsthytterne i Knuds bagland med sjove turister fra Japan, Frankrig og Løgstør, end at tage på farligt, koldt og strabadserende hellefiskefiskeri inde på is fjorden.

Byens kvindelige dyrlæge, der selv bærer et imponerende ar på sin højre hånd efter et bid fra en af sine egne slædehunde, betyder at populationen af slædehunde i Grønland nærmer sig et kritisk stade hvis en sund gen pulje skal bibeholdes.

I Qaanaq er bestanden nede på 291 individer!

I Sisimiut, der er den sydligste by i Grønland hvor man har slædehunde, fortæller formanden for slædehundeforeningen Gustav Olsen mig, at der bare er 1300 slædehunde tilbage og 1/3 er ejet af grønlændere. Resten af kørelystne danskere der som oftest er på et kort varigt 3 års "turist" arbejds/ophold i Grønland.

Slædehundes hyleri er disharmonisk, det er indrømmet. Så i Ilulissat prøver man at få hundene ud af byen. Fra kommunens tekniske forvaltnings side, forbyder man efterhånden de fleste hundehold inde i bymidten, så i udkanten af byen står de fleste unde og hylér i deres kæder. Den beslutning gør, at mange ikke orker at holde hunde, når de pludselig er tvunget til at gå flere kilometer dagligt for at komme ud i den anden ende af byen for at fodre, vande og tilse deres hunde. Så snescooteren bliver mere og mere populær.

Flere gange har kommunens tekniske forvaltning henvendt sig til mig, med pålæg om at jeg skal fjerne mine hunde, da de står for tæt på mindestenen for Knud, og jeg tænker at Knud ligger og roterer i sin grav på Assistentens kirkegård, hvis han vidste besked.

Selvom den nye nordlige storkommunes Qaasuitsup kommunias` s våbenskjold stolt er prydet af et hundespannd, så vil man vist i virkeligheden ikke rigtigt være ved sin historiske kulturelle oprindelighe

Ilulissat, som det moderne Nordgrønlandske monopol og slædehunde er et dårligt mix.

Hundene larmer, lugter og tager plads på steder hvor der kan bygges forretninger og boliger.

Og de ca.20 tusinde turister der hvert år kommer til byen må ud i Ilulissats randområder for at få et foto af en ægte eskimo-dog.

Alle dystre tanker om grønlandshundens fortsatte eksistens er blot fjerne sure tanke-tryk på pc`ens tastatur og fylder intet i mit hoveds tankespind, imens slædehunden Kamik

stryger sig imod mit ben og næsten vælter mig omkuld i sin begejstring. For som den første af 12 hunde får han sele på, da han er basen (alpahan) og samtidig min personlige kælegris.

Pludselig er han blevet 9 år og burde være skudt for mindst 3 år siden hvis han skulle leve op til en almindelig grønlandshunds levealder, men han trækker stadig godt igennem og giver alle de andre hunde høvl, når de beder om det!

Og om sommeren giver jeg ham "cykkeltasker" på og han bærer med krølle på halen 12 kg på flere dages fjeld vandreture. Altså klædt på som de første slædehunde der kom til Grønland for ca. 3500 år siden, mange tusinde år før end hundeslæden blev opfundet.

Arbejdsugen er ovre og min kone Thrine og jeg skal på weekend-hygge tur og i et snuptag ifører hun kyndigt hundene træksele, imens jeg pakker slæden og gør skaglerne klar.

Vi skal ikke på en halsbrækkende ekspedition som der senere skal skrives tygge bøger ombare de ca. 25 km. nordpå til fjorden Kangersuneq hvor vi gæster en fritidshytte og vi har både petroleum, dåsemad og en enkelt flaske fransk rødvin med.

Turen nordpå er lidt sjov for vi må køre

Hvem har brug for sne?

over land hele vejen, da hav isen er ikke eksisterende. Specielt de 4 elvløb vi skal passere på tværs giver anledning til lidt besvær og en del eder, for hver gang skal hundene bag slæden og vi rutsjer ned af imponerende sne faner, lige ned på den spejlblanke elv is.

Men alt går godt og efter 3½ timers kørsel sætter vi hundene i rejsekæde og kisisutten i hytten bliver foderet med frisk petroleum.

Solen går knap nok ned her d. 29. april og hundene sætter sig på bagdelen og afsynger den sidste melankolske serenade, inden de lægger halen over snuden og drømmer deres slædehundedrømme.

Dagen efter finder jeg mig selv gående svedende rundt i de omkringliggende fjelde, for Thrine har ladet ægtemanden vide, at hun har haft hede drømme om moskusokse farserede ryperog er man grønlandsk gift så ved man godt hvad den henslængte bemærkning handler om.

Fjeldene hører ikke til de højeste, og over alt ser jeg daggamle spor i sneen, der afslører at området er blevet kørt tyndt i påskeugen, af snescootere.

Jeg kommer hjem med sølle 8 ryper efter en jagt weekend på hundeslæde og en bekendt kom hjem med 25 ryper efter 3 timer i fjeldet på sin 1000 kubik snescooter. Noget der nok giver stof til eftertanke, så hvis man søger respekt fra sin grønlandske kone, hvad angår jagtheld, så lad 60.000 kr. rulle over disken og køb en snescooter!

Har man hunde i Ilulissat, så er man automatisk medlem af et usynligt broderskab. Man bliver respekteret hvis man har velfodrede hunde og i særdeleshed hvis man også har styr på sit loppecirkus. Alle hundeejere ved hvor svært og dyrt det er at holde en hundeflok i live da man fra byens 2 fiskefabrikker ikke mere kan få fiskeaffald, da alt bliver

eksporteret til udlandet, vist nok Japan. Så man fodrer sine hunde med bifangst, altså hvis man er fisker og ellers køber man hundefoder importeret fra Danmarkdet koster ca. 3200,- om måneden at fodre et hundespand på 12 stk. ...

Vel, det var nogle ord fra det smukke Ilulissat hvor man stadig kan få en dosis af den ægte grønlandsromantik på en slæde tur i et terræn der udfordrer, og hvis skønhed ikke lader sig beskrive med fattige ord.

Vi er nogle der stadig sender Knud en kærlig tanke, lige der når frosten bider frydefuldt i kinderne og hundene traver af sted i en smuk vifte.

For i vores liv blev vi få heldige velsignet med både hunde og vinter.

Ole Gamst-Pedersen er leder af kunstmuseet i Ilulissat.

Vores hunde og mindestenen

Et møde med Nunamiut

Af Jørgen Junge Busch

Da Knud Rasmussen i forsommeren 1924 sammen med Edderfuglen (Qavigarssuaq Miteq) og Det lille Kvindemenneske (Arnarulunguaq) forlod Point Barrow i det nordligste Alaska, var det, for så hurtigt som muligt at komme frem til Nome, hvorfra Knud ville sejle over Beringstrædet, for at besøge eskimostammer i det nordlige Rusland.

Derfor blev det kun til et kort ophold på bopladsen ved Point Hope på den besværlige rejse mod vest. Efter at have besøgt Point Hope skrev Knud Rasmussen: *"Point Hope - eller Tikeraq, det Næs, der løber ud som en Pegefinger - er en af de interessanteste Bopladser på hele Alaskas Kyst, og er sikkert den største eskimoiske Ruinby, der findes"*.

På grund af det pressede rejseprogram i forbindelse med Knuds ønske om at besøge de nordligste eskimostammer i Rusland, hastede Knud videre, uden at foretage en egentlig undersøgelse af ruinbyen ved Point Hope.

Efter ankomsten til Nome sejlede Knud over Beringstrædet men han fik ikke mange muligheder for at besøge russiske eskimoer. Tilladelsen til at opholde sig i Rusland havde han ikke og det blev kun til halvanden døgn's ophold. Da Knud kom tilbage til Nome, fandt han i sin post tilladelsen til at rejse ind i Rusland, men da var det for sent af hensyn til det videre rejseprogram.

Senere - det var i 1939 - rejste den danske arkæolog Helge Larsen sammen med to arkæologer fra University of Alaska i Fairbanks, F.G.Rainey og J.L.Giddings, til Point Hope, for på basis af Knud Rasmussens oplysninger, at starte en større arkæologisk undersøgelse. Ved ankomsten til Point Hope

gav denne arkæologiske undersøgelse ikke umiddelbart det forventede resultat, idet de beskrevne mange spor efter en tidligere eskimoisk bebyggelse ikke blev fundet. Men som det går en gang imellem, når arkæologer søger spor efter fortidig bebyggelse, stod de tre arkæologer en sen aften, og så ud over det område, hvor der burde være mange spor af tidligere eskimostammers bebyggelser.

Solen stod lavt og på et stort område var der tydelige skygger fra små forhøjninger i terrænet. Det var de svage spor efter den store bebyggelse, hvorefter en systematisk undersøgelse og udgravning kunne begynde.

Resultatet var af en sådan størrelsesorden og karakter, at det blev besluttet at fortsætte udgravningerne den følgende sommer. Men så kom krigen, og dermed var det umuligt for Helge Larsen at rejse til Alaska og deltage i udgravningerne ved Point Hope.

I 1950 var Helge Larsen igen i Alaska. Denne gang som gæsteprofessor ved University of Alaska. I begyndelsen af maj 1950 var jeg i Fairbanks og mødte Helge Larsen. Han talte meget om Nunamiut, ud fra den beretning, han havde skrevet om, hvad der var opnået ved udgravningerne, og analysen af de mange fund ved Point Hope.

Nunamiut (Indlandseskimoer) er en fællesbetegnelse for flere mindre eskimostammer, som om vinteren levede af jagt på rener og pelsdyr i Alaskas indland, men i det sene forår sejlede de ad floderne ud til kysten for at deltage i jagten på havpattedyr fra Point Hope.

Helge Larsen havde i slutningen af maj 1950 fået en aftale om at mødes med en mand fra Nunamiut, og at denne person skulle

Arkeologisk fund fra shamangrav, Point Hope

komme til Helge Larsens bolig ved University of Alaska sammen med en tolk, for at Helge Larsen kunne få yderligere oplysninger om en af disse særegne eskimostammer.

Jørgen Meldgaard, som allerede dengang havde stor erfaring i eskimoarkæologi, var kommet til Fairbanks. Han og jeg var inviteret til at deltage i mødet med eskimoen fra Nunamiut, og vi fulgtes ad på vej til busterminalen i Fairbanks, hvorfra vi skulle ud til University of Alaska. Pludselig bremsede en bil hårdt op, satte i bakgear og kom hen til os, hvorefter personen i bilen sagde en hel masse på et for os uforståeligt sprog. Han var tilsyneladende lige så forbavset som Jørgen Meldgaard og jeg, hvorefter personen slog over i engelsk. Jørgen Meldgaard og jeg havde talt sammen på dansk, og personen i bilen havde opfattet vores samtale som russisk - han var selv af russisk afstamning fra dengang, Alaska var en del af Rusland.

Vi kom langt om længe ud til University of Alaska, hvor Helge Larsen kom i gang med at interviewe eskimoen fra Nunamiut. Men først fik vi os lidt af en overraskelse. Manden fra Nunamiut fortalte nemlig, at da han kørte i bussen, havde han set, at en af de ”små mænd” forsvandt ind i et rør under vejen. For vores

gæst var der ingen tvivl om, at det drejede sig om en af de ”små mænd”, hvis boliger Nunamiut har fundet mange steder, under deres nomadefærd i indlandet, for at jage rener og pelsdyr.

Helge Larsen ønskede at få uddybet beskrivelsen af disse ”små mænd”, og gæsten forklarede omhyggeligt, at når de kom til en tidligere beboet boplads, fandt de ruiner fra andre folks boliger. Disse folk måtte være meget små, fordi deres buer var mindre end halvdelen af Nunamiuts buer. Deraf logikken - at når de fandt så små buer på de steder, hvor der havde boet andre mennesker, så måtte disse mennesker også være meget små.

For Nunamiut er ruinerne fra tidligere beboere på en lejrplads tabubelagte, så de

bygger aldrig deres hytter i nærheden af eller oven på det sted, hvor andre har boet, og især ikke hvor de "små mænd" har boet.

Netop denne sædvane eller tabu kan muligvis være en medvirkende årsag til, at der er så mange ruiner fra tidligere eskimostammer ved Point Hope.

I forbindelse med mit ophold i Alaska blev det muligt at deltage i en undersøgelse i et område nord for Fairbanks, hvor vi muligvis kunne finde spor af Nunamiuts vinterhytter eller hulebeboelser. Undersøgelsen resulterede dog ikke i nye fund.

Knud Rasmussens få ord om den store

eskimoboplads og ruinerne ved Point Hope gav Helge Larsen muligheden for at registrere og analysere et meget stort inventar fra en tidligere og formodet ukendt eskimokultur ved Point Hope, og han kaldte derfor denne kultur for Ipiutaq kulturen. Senere blev betegnelsen Ipiutaq kulturen dog trukket tilbage.

Ref.: Knud Rasmussen, Fra Grønland til Stillehavet, 1926, bind II S. 314 og 330.

Fra Nationalmuseets Arbejdsmark, 1948, Helge Larsen, Ipiutaq Kulturen, 1948, S.8.

Erasmiana

Diplomatiske forviklinger, personlig ærgerrighed og kampen om suveræniteten havde nær umuliggjort 5. Thule ekspedition. Ny forskning afslører, at canadiske embedsmænd sammen med de to polarforskere Vilhjamur Stefansson og Ernest Shackleton bag kulisserne modarbejdede 5. Thule ekspedition med endda meget ufine metoder. Vilhjamur Stefansson fortalte de canadiske myndigheder, at Knud Rasmussen ville komme til Østcanada sammen med flere grønlandske eskimoer for at kolonisere landet for den danske regering. Stefansson og Shackleton tilbød deres respektive hjælp med at få stoppet Rasmussen, imod at den canadiske stat bekostede deres egne ekspeditioner til Østcanada. Magtkampene mellem de to polarforskere om personlige fordele førte til at hele projektet løb ud i sandet. Den canadiske regerings mistro til Knud Rasmussen var imidlertid vakt og så sent som 10. og 11. juni 1921 var Knud Rasmussen i London og forhandlede med den engelske regerings repræsentanter om tilladelse til ekspeditionen. I sidste øjeblik kom tilladelsen på plads og Knud Rasmussen kunne som planlagt rejse fra København den 12. juni. Knud Rasmussen var lykkelig uvidende om de diplomatiske magtkampe, der foregik bag hans ryg. I Grønland overrakte Christian den X ekspeditionen et kongeligt dansk splitflag som Knud Rasmussen under ekspeditionen havde på sin slæde. Havde man vidst det i London, er det tvivlsomt om man havde givet grønt lys til denne markering af dansk overhøjhed i Canadisk Arktis.

Tupilak

Af Birte Haagen

Alle, der kommer til Grønland, stifter bekendtskab med tupilak-figurer. Ofte bliver figurerne omtalt som en slags amuletter eller nogle, der bringer lykke. Intet kan være mere forkert! Tværtimod var det oprindeligt magiske skabte væsner, der skulle gøre skade ved at dræbe en person, som skaberen af tupilakken havde til fjende, hadede eller var bange for og derfor ville til livs. Der verserer mange misforståelser om tupilakker, som aldrig har eksisteret som en fysisk realitet, men som engang var en højt levende realitet i Grønland.

Ingen har set en tupilak! Skønt flere åndemanere mente at de havde. Det gælder den østgrønlandske angakok, som i træ udførte de første ”modeller” til en dansk forsker i 1905.

En tupilak var et væsen, som en trolddomskyndig person, det være sig mand eller kvinde, skabte af et barnekranie, knogler af forskellige dyr og omviklet med mos eller skind. Væsnet blev givet liv ved sin skabers kønsorgan og ad magisk vej ved, at der blev sagt trylleformularer over den. Det foregik i skjul inde i landet ved en elvs udmunding. Tupilakken blev så gravet ned eller sendt ned i vandet og kunne når som helst kaldes på, når skaberen havde brug for dens destruktive evner, men den kunne kun bruges én gang. Den blev så sendt af sted med besked om at ombringe fjenden. Men da den var et magisk redskab uden selvstændig vilje måtte den adlyde det viljesvæsen med mest magisk styrke og indsigt i den overnaturlige verden. Hvis offeremnet havde den største magiske styrke og anede uråd ville denne sende tupilakken tilbage mod sin skaber, der så ville blive jagt Tupilaket i stedet. Det var

ikke nødvendigvis en åndemaner, der skabte en tupilak. Men det var kun åndemaneren, der kunne opspore den, når den var sendt af sted mod en person. Åndemanerens hjælpeånder blev sendt mod tupilakken og de tilintetgjorde den ved simpelthen at æde den. Tupilak kød var hjælpeåndernes

Kravlende figur som oprindelig fremstillede åndefiguren Kivaarsok, hvor det ene bagben er en kvindes ben med kamik, korte skindbukser og noget lår. Ribbenene på figurens højre side er tydelige. Det kan føres tilbage til en årtusindlang tradition om forholdet til fangstdyrene og indlandsboerne: Tunit.

livret – og de fik ikke andet at spise! Selve tupilakkens angreb omtales i nogle tilfælde som ”indvoldsæderi”, og da sjælen antoges at bo i indvoldene, måtte tupilakken betragtes som en ”sjæleæder”. Den fik ikke anden føde, og derefter opløstes den igen.

Tupilakkens fremstiller kunne redde sig ved offentlig bekendelse. En del af magien lå nemlig i hemmeligholdelse, og den ville miste sin kraft ved at blive offentlig kendt. Det var imidlertid farligt, for magiske handlinger udløste kræfter, der ikke kunne tilbagekaldes, men måtte ramme en eller anden. Hvis det ikke kunne blive offeremnet, kunne det blive fremstilleren af tupilakken eller dennes efterkommere. Denne ville i mange tilfælde hellere ramme sig selv end at lade det gå ud over sine efterkommere. Frygten for en tupilak var så stor at forestillingen om, at der var sendt en sådan mod én, kunne føre til sygdom og i sidste instans døden. Tupilakken var i høj grad virkelig for nogle mennesker. Så virkelig at de i al hemmelighed havde samlet knogler sammen og sunget trylleremser over dem. Disse personer kunne ”ihjelskræmmes” i sikker forvisning om, at de var ofre for deres eget trolddyr.

Magien omkring tupilakken er grundet på den opfattelse omkring dyrenes formering, at dyreknogler ville få kød på igen og blive til fangstdyr. Når man smed fangstdyrenes knogler i vandet var det jo meningen, at de skulle blive til nye dyr, der kunne fanges. Når der i fremstillingen af tupilakker blev brugt knogler fra forskellige dyr var tanken endvidere, at man derved kunne anvende de forskellige dyrs ledesjæle ved at skabe et helt nyt, aldrig i naturen før set dyr, og kunne bruge udseende og angrebsform fra alle de forskellige dyr tupilakken var sammensat af. Når man står med en af de små groteske figurer i hånden kalder den på mange tanker

Lille figur skåret i sælens lille øreknogle, der med sine vridende former lægger op til groteske, fantasifulde figurer. Men uden at de havde nogen fast relation til tupilakken. Billedskæreren Lunde Kuku, Kuummiut, specialiserede sig i 1950'erne i at skære disse figurer.

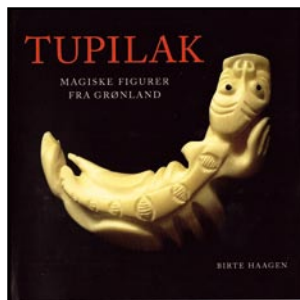
og rejser mange spørgsmål. Det kan være om dens udformning og kulturelle historie.

Omkring 1930 begyndte man i Østgrønland at lave modeller af forestillingen om hvordan en tupilak havde set ud, men det var ikke en model af en bestemt tupilak. Det var dyrefigurer, hvis krop og lemmer var sammensat af forskellige dyr og mennesker. Omkring 1950 opstod figurer uden nogen fast relation til tupilakken. Det var tupilakfigurer af sammensat natur, åndefigurer og fantasifigurer. I årenes løb kom der efterhånden overvægt af fantasifigurer, men mange af de figurer vi i dag kalder tupilakker er egentlig fremstillinger af åndefigurer, som kendes fra sagn og fortællinger i den grønlandske sagnskat. Det gælder f.eks. ”indvoldsædersken” Naalikkatseeq eller Erlaveersiniooq (på østgrønlandsk).

Tupilakker er med tiden blevet til moderne fremstillinger, hvor de grønlandske myter og åndeverdenen genoplives og fremstilles med fornyet kraft (og i nye materialer). Et ”skatkammer” af viden, kunnen,

håndværksmæssig dygtighed, skaberfantasi og en fantastisk udtrykskraft.

Der er for nylig udkommet en bog, der går mere i dybden omkring grønlandske tupilakker og bringer 140 fotos i farver af både ældre og nyere tupilak figurer. Den findes i en dansk, en engelsk, en tysk og en fransk version: "TUPILAK magiske figurer fra Grønland" af Birte Haagen.

"Familietupilakken" – eller familien Andreassens tupilak. Skåret af åndemaneren Mitsuarnianguaq (den store suger) kort efter, at han var blevet Kristendøbt lige i begyndelsen af 1900-tallet. Tupilakken var sendt mod ham og hans familie fra hans mor, der var blevet "sur" på ham, med besked om at efterstræbe sønnen, hans familie og efterkommere i generationer! Sønnen/åndemaneren havde kun et enkelt barn og han var udset til at blive åndemaner som sin far, bl.a. for at kunne beskytte sig og sin kommende familie mod tupilakken, der var sendt mod dem af hans bedstemor. Men da drengen var 9 år besluttede hans mor, at hun og han skulle lade sig døbe! De var blandt det første "hold", der blev døbt i Østgrønland 1899.

Så sønnen blev ikke åndemaner, men huskede mange ting fra sin tidlige barndom og begyndende oplæring som åndemaner. Han havde en nat set "familietupilakken" komme krybende ind i familiens hus og oplevede, at der blev helt lyst derinde – skønt det var bælgmørk nat udenfor.

I dåben fik han navnet Karl/Kaarale – den senere berømte og kendte tegner – og han har lavet en fin og me-

get detaljeret blyantstegning af hændelsen. Hans far åndemaneren blev døbt et par år senere og fik navnet Andreas. Dette hjalp på at kunne "give slip" på forfølgelsen af tupilakken, der nærmest invaliderede ham. Kaarale Andreassens tegninger har været inspirationskilde for senere billedskærere som Adam Piivat, Kuummiut.

Avas smukke datter

Af Claus Oreskov

I inuits traditionelle trosforestillinger forekommer endeløse adfærdsregler og kultiske handlinger. Betragtet udefra kunne disse adfærdsregler se hensigtsløse og plagsomme ud og sådan har kristne missionærer også fortolket dem. Betragtet indefra inuit samfundet selv, så havde disse mange regler en vidtrækkende social betydning, som det kit der holdt samfundet sammen.

På Knud Rasmussens tid

På Knud Rasmussens tid havde man f.eks. i Kap York-distriktet følgende regler omkring barnefødsler. Fødslen må ikke finde sted i den fælles bolig og derfor opføres om vinteren en snehytte til den fødende kvinde og om sommeren et særskilt telt. Barselskvinden må ikke spise kød kogt i vand, men gerne kød stegt i spæk på en sten. Hun må ikke slå hættten ned ude eller tage sine vanter af. Først efter den 5. fødsel må hun spise en lang række madretter, som ellers er hverdagskost. Efter fødslen skal moderen sy nyt tøj og smide det gamle væk. Kvinder, som har aborteret, må ikke, så længe de er under forbuds regler, omtale fangstdyrene. Ser hun en kajak eller slæde må hun ikke råbe det ud til de andre beboere, men stille gå inden døre. Hendes mand må ikke tale om sine jagter til hende, han omtaler fangstdyrene i en omskreven form f.eks. bjørn som ”den stavrende”, hvalros som ”den brede” eller remmesæl som ”den lange”. Endvidere skal han bruge trylleformularer overfor sit fangstbytte. Ligesom han skal overholde en bestemt diæt. Ved dødsfald pålægges de pårørende samt hele bopladsen forskellige former for regler. De, som har været direkte i berøring med den døde, skal holde sig 5 døgn inde i deres hus eller telt. De skal beholde deres pelse på og de må ikke selv

tilberede deres egen mad. Efter et år skal al tøj smides væk. I fem dage må der ikke drives fangst eller arbejdes. På Østkysten fandtes på samme tid lignende regler men også lokale sædvaner, f.eks. må en barselskvinde og de kvinder som hjælper til ved fødslen ikke bære håret i en top som ellers var skik, men alle skal have udslået hår. Alle ejendele skal bringes ud af huset især skindbrikse, underlag og dyner. Lever barnet kan man straks bringe alle tingene tilbage i fælleshuset, men dør barnet umiddelbart efter fødslen skal alle tingene uanset vejret blive udenfor i 3 dage. I 3 dage efter fødslen må moderen ikke spise af samme fad som de andre i huset, hun får sit eget fad, som kun hun benytter. En svanger kvinde må ikke sy tøj til det barn hun venter. Først når fødslen er overstået kan hun sy tøj til barnet. Hvis barnet er en dreng, der skal gøres modstandsdygtig overfor livets ondskab, kan faderen eller bedstefaderen synge en tryllevis over ham. Hos iglulikkerne i det østlige Canada var det f.eks. magtpålæggende ikke at blande det, man har anvendt til havdyrsfangst med det man anvender til rensdyrfangst. Ligesom man ikke må anvende fodtøj, der har været brugt på rensdyrjagt ud på havisen. Man må ikke bryde benene på rensdyret når det flænses og hunde må ikke gnave renens ben. Kvinderne må først begynde at sy når den første sne har lagt sig. I en snehytte på havisen må man ikke bruge mos som lampevæge, men ”savsmuld” fra hvalrostand. Havdyrene opdeles i farlige og dem man bare kan dræbe og spise. Til de farlige hører hval, remmesæl og bjørn. Når en remmesæl var dræbt måtte man f.eks. ikke arbejde i 3 dage og lignende påbud gjaldt de andre farlige dyr. Når en

Leah Angutimarik spillede Avas smukke datter i filmen The Journal of Knud Rasmussen

sæl blev bragt ind i huset til flænsning måtte mændene straks standse al arbejde i sten, træ eller jern. Kvinderne måtte ikke kæmme deres hår, vaske deres ansigt eller hænge fodtøj til tørre. Dette er kun nogle tilfældige udvalgte eksempler på inuit kulturens mange forbud og påbud, men jeg håber, det giver en ide om forekomsten af disse regler for social adfærd.

Åndemaneren Ava

På 5. Thule ekspedition stiftede Knud Rasmussen bekendtskab med iglulik åndemaneren Ava og dennes kone Orulo. En dag fortalte Ava om nogle helt særlige omstændigheder ved hans fødsel. Indtil Ava kom til verden havde hans mor født flere dødfødte børn og man var derfor meget påpasselige ved hans fødsel og opvækst. En åndemaner vejledte familien og både Ava og hans forældre blev underlagt strenge forbud og påbud. Disse tabuer skulle vare ved gennem hele barndommen. Der var regler for den mad han måtte spise og det tøj han gik i, samt regler for hans omgang med

andre af bopladsfælderne. Når man ser nøje på de mange regler for adfærd som familien måtte underkaste sig, bliver det klart at mange af dem er opfundet til lejligheden. At lede efter nogen sammenhæng eller finde en metode til at kategorisere disse uberegnelige og nærmest absurde regler synes formålsløst, f.eks. da Ava harpunerede sin første sæl, skulle hans far ligge på isen med bar overkrop og den sæl Ava havde fanget blev trukket henover hans ryg, medens den stadig levede. Et kultisk ritual opfundet til lejligheden. Man får virkelig indtrykket af, at ritualet ligeså godt kunne have været aldeles anderledes. Derimod kunne aktørerne og deres sociale positioner i ritualet ikke byttes ud. Ritualet ligesom de mange påbud og forbud er varianter, medens aktørerne gennem de kultiske handlinger bekræfter og/eller tildeles faste sociale positioner som stadfæster og understøtter inuit samfundets sociale struktur. I det lige omtalte eksempel er det f.eks. familierelationen far og søn, som

dikterer hvem der skal ligge på havisen og have den halvdøde sæl trukket hen over sig.

Kosmos

Inuit opfattede verden som en sammenhængende organisk totalitet. Kulturen, det sociale felt, naturen og det overnaturlige opfattedes som et sammenhængende kosmos, hvor delene indvirkede på hinanden. Mægtige væsner overvågede og griber ind i dette kosmiske sammenspil, ligesom gigantiske kosmiske kræfter konstant er virksomme og i spil. For at nævne nogle af de væsner som griber ind i verdens gang: Sila - luftens ånd, Asiaq - vindenes ånd, Havets moder, Månemanden, de store hjælpeånder, samt en masse væsner der holder til i den omkringliggende natur. Væsner og kræfter som langt fra er upersonlige, de kan være både lidenskabelige og handlekraftige. Sammenlignet med kristendommens åndelige væsner engle og dæmoner er inuits ditto sammensatte personligheder. Engle og dæmoner er ensidige onde eller gode og de ligger bestandigt i krig med hinanden. Inuits åndelige væsner kan være: drilske, kærlige, ondsksfulde, amourøse, generøse, impulsive og de bekrieger nødvendigvis ikke hinanden. De deler menneskelige egenskaber og på samme tid repræsenterer de naturens utæmmelige kræfter.

Når balance herskede i verden betød det i første omgang en cyklisk tilbagevenden af fangstdyrene år efter år samt årstidernes medfølgende forandringer. Udeblev fangstdyrene eller forblev havisen frossen langt ind i sommeren var det tegn på organisk ubalance i den kosmiske sammenhæng. Årsagerne fandtes for det meste i det sociale felt, hvor forskellige overtrædelser af adfærdsreglerne kunne krænke de mægtige væsner de kosmiske sammenhænges vogtere. Krænkede man f.eks. havets moder gennem tabubrud resulterede det i, at hun holdt havets

fangstdyr tilbage. En alvorlig situation med hungersnød var således resultatet af menneskenes tankeløshed.

Den Sociale Verden

Inuit samfundet udmærkede sig ved en stor social lighed. Egentlig fandtes der kun to sociale grupper, kendetegnet ved en mandlig og en kvindelig arbejdsdeling. Jæger og fanger samfund kender desuden ikke til udbytningsforhold mellem de sociale grupperinger, som tværtimod supplerer og understøtter hinanden. Samfundet holdes sammen og reproduceres gennem gensidige sociale forventninger, som man

På 5. Thule ekspedition mødte Knud Rasmussen den lille dreng Tertaq der havde 80 amuletter rundt om på kroppen

Havets moder Sedna af Kiawak Ashoona. Havets moder overvågede fangstdyrene og menneskets verden og greb regulerende ind når der opstod problemer til skade for den kosmiske harmoni.

forpligter sig selv og hinanden på, gennem sædvane mønstre og kulturelle traditioner. Disse sædvaner og kultur mønstre var inuits juridiske, problemer politiske og styrende myndighed. Inuit samfundene behøvede således ikke domstole, politiske partier eller herskere, alt sådan var ukendt. Hvad der svarer til politisk myndighed, var aldrig absolut. Visse ældre og personer som havde udmærket sig på forskellig vis kunne af gruppen blive tildelt midlertidig myndighed i bestemte situationer. Var man uenig med disse personers afgørelser stod det enhver frit for at forlade gruppen!

Et totalt Socialt Faktum

I et samfund hvor den sociale orden styredes gennem gensidige forventninger og forpligtelser får bestemte sociale handlinger som f.eks. fordeling af jagt bytte en betydning som overskrider selv samme

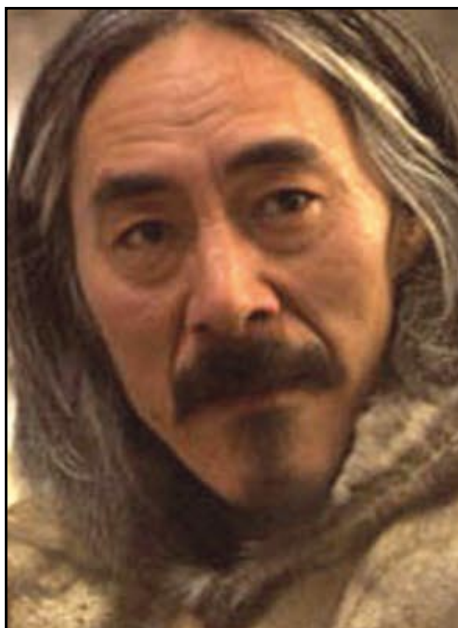
praksis. Betydningen får konsekvenser for samfundets øvrige aspekter så som politiske, juridiske og religiøse sammenhænge, moral og sædvaner. Etnografien kalder et sådant fænomen for et totalt socialt faktum eller realitet. Netop fordeling af jagt udbytte er et særdeles interessant fænomen indenfor inuit kulturen og derfor et spændende eksempel på en total social realitet. Ved en overfladisk betragtning kunne det se ud som om, man i et selvforsynings samfund som inuits først og fremmest bedrev jagt og fangst til familiens eget forbrug. Eventuelt overskud fordeles så til anden side og gives bort som gaver. Intet kan være mindre sandt! Fangeren og jægeren i det gamle inuit samfund, gik på jagt og fangst med det faste forsæt at skaffe kød nok, så der ville være et overskud når familien var vel forsynet. Overskudsproduktet var ikke til profit men til viderefordeling. En

fordeling der gennem sædvanen styredes af sindrige regler som på deres side igen blev opretholdt af gensidige sociale forventninger og forsikringer. Overskuds produktionen sker altså på baggrund af en standardiseret adfærd som hele samfundet anser for en del af sædvanen. Sædvanen garanterer at alle får del i samfundsgoderne og at de bærende sociale strukturer (netværk af menneskelige relationer) reproduceres.

Kulten som social gruppe terapi

Det kultiske drama fandt aldrig sted i et socialt vakuum, men altid på baggrund af en særlig hændelse som f.eks. misfangst. Ritualer skal ses som en del af den sociale handling truslen imod samfundet afstedkommer. I Zacharias Kunuks film "Journals of Knud Rasmussen" forekommer et eksempel på tabu brud og hvordan den kultiske handling gengiver samfundet dets integritet. På rejsen sammen med Therkel Mathiasen og Peter Freuhcen til Iglulik rammes Avas lille gruppe af misfangst og dermed sult. Efter ankomsten til Iglulik afholder Ava en åndemaning for at opklare, hvorfor der var misfangst. Åndemaningen samler alle fra den lille gruppe. Fællesskabet, der for en stund var truet på grund af sult, bekræftes på ny gennem den fælles kultiske handling. Under åndemaningen kom det frem, at Avas datter havde aborteret i hemmelighed for at slippe for de mange besværlige tabu regler i forbindelse med abort. Det var dette brud på de sociale normer, der forårsagede forstyrrelser i de komplekse kosmiske relationer som bevirkede misfangst. Havets moder var blevet krænkede og hun holdt fangstdyrene tilbage. Sædvanen påbød, at den skyldige skulle fortælle om sin overtrædelse i alles påhør, hvilket Avas datter selvfølgelig gjorde. Tilståelsen i alles påhør bevirkede af sig selv, at harmonien mellem naturens

kræfter og den sociale verden blev genoprettet. Den overnaturlige forhindring var bragt ud af verden og man kunne igen gå på jagt på almindelige betingelser. Ser vi bag kulden er det tydeligt, at komplekset af tabu og påbuds regler samler gruppen i en krisetid der kan true gruppens integritet. Åndemaningen og bekendelserne i alles påhør er en bekræftelse på de gensidige forpligtelser i fællesskabet. Fra et strengt rationelt synspunkt kommer fangstdyrene ikke tilbage fordi gruppen bekræfter sig selv gennem symbolske handlinger. Omvendt betinger denne gensidige bekræftelse på hinanden en styrkelse af fællesskabet i en krisetid. Det fællesskab ingen i Arktis kan overleve uden.

Åndemaneren Ava var en af Knud Rasmussens vigtigste informanter under 5. Thule Ekspedition. I filmen The Journals of Knud Rasmussen spillede Parkak Innuksuk (Billede) denne krævende rolle

KNUD RASMUSSEN SELSKABET

Bestyrelse:

FORMAND

CLAUS ORESKOV

39461114 • INFO@INFONOR.DK

NÆSTFORMAND

BIRTE HAAGEN

45852035 • TINOK.BIRTE@EMAIL.DK

KASSERER

NANCY PEDERSEN

40307409 • NANCYPEDERSEN@LIVE.DK

SEKRETÆR

LISE STAMPE RASMUSSEN

49135067 • LISE.STAMPE@GMAIL.COM

BESTYRELSESMEDLEM

HANS CHR. HEICKENDORF

55985856 • HEICKENDORF@WEBSPEED.DK

SUPPLEANT

ANJA HYNNE NIELSEN

29321971 • anja@hynne.name

SUPPLEANT

KNUD MICHELSEN

39627781 • knud@michelsen.mail.dk

Redaktionen af »Slædesporet«
– udgøres af bestyrelsen med
Claus Oreskov
som ansvarshavende redaktør.

Alle henvendelser vedr. udgivelsen
bedes rettet til redaktøren

INFO@INFONOR.DK

ISSN 1603-9246

KONTIGENT

ENKELTPERSONER....150,-

SAMBOENDE.....250,-

BANKKONTO

7670 2843782

WWW.KRH.DK

Kilaasi's Polar Fortællinger

En samisk åndemaner kaldes en noide. Hans vigtigste redskab var en tromme, han bl.a. kunne bruge til at spå med men også til at fremkalde den rette stemning for ånderejser og samtaler med naturkræfterne. På trommeskindet fandtes en billede rigdom af både symbolske og realistiske figurer. Tegningerne gemte forestillinger om kosmos samt livet og dødens mysterier. De kristne missionærer mente samernes religion var djævlens værk og noide trommen blev forbudt af kolonimagterne: Danmark-Norge og Sverige. Trommerne blev beslaglagt og ofte brændt, hvis ikke de blev solgt til samlere. Mange noider gemte trommen ude i fjeldet og praktiserede åndemaning i det skjulte. Tiden kastede et glemslens slør over trommernes gemmesteder, men stednavne som f.eks. Kåbtatpåkta afslører, at en tromme engang var gemt her. Man har aldrig fundet noide trommer på Kola-halvøen, hvor de russiske samer bor og derfor kan man spekulere over, om trommen blev brugt af de russiske samer. Imidlertid fandt jeg i en guide bog fra kola-halvøen en interessant oplysning. Nær kola-samernes hellige sø Seidjarvi findes et fjeld som kaldes Kuamdespakhk, noide (eller shaman) trommens bjerg. Også her har engang en hellig tromme været gemt.

